

2.2 Zvláštnosti vyučovacieho predmetu odborný výcvik

Každý vyučovací predmet daný učebným plánom má svoje špecifické zvláštnosti vyplývajúce hlavne z jeho obsahu, cieľov a úloh a tiež z charakteru vyučovacieho procesu.

Prvou zvláštnosťou je fakt, že odborný výcvik je nielen vyučovací, ale do určitej miery aj pracovný proces. Svoju učebnú činnosť realizujú žiaci v didakticky obsahovo i formálne usporiadanom pracovnom procese vo výrobnom odvetví, ku ktorému patrí zvolený odbor. Aby boli žiaci dobre pripravení pre praktickú činnosť, musí byť správne zvolený obsah odborného výcviku v danom odbore, t.j. musí sa vykonať didaktická analýza výrobného procesu, ktorého sa majú žiaci po vyučení zúčastniť a musí byť určená materiálno-vzdelávacia základňa pre praktickú prípravu. Vedecky odôvodnený, odborne správny, súčasným potrebám ale aj perspektívam zodpovedajúci a didakticky vhodne usporiadaný obsah učiva v odbornom výcviku, odrážajúci špecifiká výrobného procesu, pre ktorý sa žiaci pripravujú, je prvým predpokladom úspešnej prípravy žiakov na ich budúce povolanie.

Druhou zvláštnosťou vyučovania v odbornom výcviku je skutočnosť, že tento prebieha súbežne s teoretickým vyučovaním. V odbornom výcviku dochádza k syntéze všeobecných i odborných teoretických poznatkov žiakov a ich praktických pracovných zručností a návykov, k ich aktualizácii pri aplikácii na konkrétne technické objekty, technologické postupy, pracovné procesy a organizačné formy a k ich realizácii pri plnení pracovných úloh vo zvolenom odbore. Pri odbornom výcviku sa táto teoreticko-praktická sústava vedomostí, zručností a návykov spresňuje a zdokonaľuje a súčasne zaručuje, že žiaci uvedomenejšie zvládnu praktické pracovné návyky v oblasti daného odboru. Žiaci môžu uvedomene plniť pod vedením majstra odbornej výchovy svoje úlohy iba vtedy, keď čo najlepšie využívajú osvojené si teoretické poznatky.

Významnou zvláštnosťou, ktorou sa odborný výcvik zásadne odlišuje od iných vyučovacích predmetov je skutočnosť, že v odbornom výcviku žiaci nielen získavajú základy odborného majstrovstva, ale že sa v procese ich získavania zúčastňujú produktívnej práce, že sú do istej miery tvorcami materiálnych hodnôt.

Preto je majster odbornej výchovy organizátorom ako výcvikového (vyučovacieho), tak aj výrobného procesu, ktoré sú vo vzájomnej jednote a spojitosti. Úlohy, ktoré rieši majster odbornej výchovy spolu so žiakmi v odbornom výcviku nemajú za cieľ iba

osvojenie si zručností a návykov a dobré zvládnutie typických prác daného odboru žiakmi, ale tiež prispievajú k skvalitneniu týchto prác a k postupnému zvyšovaniu produktivity práce žiakov.

Úlohy majstra odbornej výchovy sú dvojakého druhu:

1. úlohy, ktorých riešenie zabezpečuje, že žiakom bude správne sprostredkovaný systém odborných vedomostí, zručností a návykov;
2. úlohy, ktorých riešenie prispieva k správne formovaniu rysov osobnosti absolventa.

Úlohy žiakov môžeme rozdeliť do dvoch skupín:

1. na úlohy, ktorých riešením žiaci zvládnu základy odborného majstrovstva;
2. na úlohy, ktorých riešenie prispieva k správne utváraniu počiatočných návykov sebavýchovy a sebazdelávania.

Z toho, čo už bolo povedané, môžeme zhrnúť, že charakteristické zvláštnosti vyučovacieho predmetu odborný výcvik sú nasledovné:

1. obsah odborného výcviku musí zodpovedať technickým a technologickým princípom odboru, pre ktorý sa žiaci pripravujú;
2. v odbornom výcviku dochádza k integrácii teoretických poznatkov a pracovných zručností a návykov pri tvorivom riešení výrobných úloh. Majster odbornej výchovy musí organizovať vyučovací proces tak, aby výsledkom vzájomného pôsobenia bola vyššia kvalita poznatkov a zručnosti žiakov v oboch oblastiach;
3. odborný výcvik prebieha v procese produktívnej práce žiakov a žiaci v ňom popri nadobúdaní vedomostí, zručností a návykov vytvárajú aj určité materiálne hodnoty;
4. odborný výcvik prebieha v prostredí, ktoré má všetky podstatné znaky reálneho prostredia vo výrobe, službách, alebo priamo v takomto reálnom prostredí;
5. odborný výcvik prebieha v odlišných organizačných formách vyučovania, ako je to v teoretických predmetoch;
6. v odbornom výcviku je kontakt majstra odbornej výchovy so žiakmi bezprostrednejší a dlhšie trvajúci, čo vytvára priaznivé podmienky nielen pre poznávací proces žiakov, ale aj pre ich výchovu v užšom zmysle slova.

Tieto zvláštnosti vyučovacieho predmetu odborný výcvik si vyžadujú aj adekvátnu pedagogickú prácu majstra odbornej výchovy pri organizovaní, riadení, regulácii a hodnotení vyučovacieho procesu.

2.3 Požiadavky kladené na odborný výcvik

Aby vyučovací predmet odborný výcvik splnil výchovno-vzdelávacie ciele, ktoré sú stanovené učebným plánom a učebnými osnovami a sú súčasťou komplexného formovania odborného pracovníka v oblasti výchovy a vzdelania, musí spĺňať niektoré špeciálne požiadavky. Z nich najdôležitejšie sú tieto:

1. cieľavedomé výchovné pôsobenie na žiakov v priebehu vyučovacieho procesu;
2. uskutočňovať odborný výcvik na základe produktívnej práce a jednoty teórie a praxe;
3. organizovať odborný výcvik na základe najnovších poznatkov súčasnej vedy a techniky a moderných metód práce.

Majster odbornej výchovy musí počas odborného výcviku využívať najnovšie poznatky pedagogiky a psychológie, dodržiavať všetky didaktické zásady, voliť vhodné vyučovacie metódy a tým dosiahnuť:

- aby bol odborný výcvik systematický, názorný a prístupný chápaniu žiakov;
- aby si žiaci osvojili učivo a aktívne sa zúčastňovali na odbornom výcviku;
- aby získané vedomosti, zručnosti a návyky a pracovné skúsenosti boli trvalé.

Odborný výcvik musí byť cieľavedome zameraný na výchovu žiakov. Má byť realizovaný na konkrétnych úlohách daného odvetvia výroby. Organizácia a metódy odborného výcviku musia viesť k aktívnemu rozvíjaniu tvorivých schopností žiakov. Plnenie týchto úloh je podmienené rešpektovaním nasledovných požiadaviek:

1. dôsledne dodržiavať učebné osnovy vyučovacieho predmetu odborný výcvik;

2. produktívnu prácou umožniť žiakom, aby si osvojili také práce svojho učebného odboru, ktoré sú nevyhnutné pre výkon budúceho povolania;
3. koordináciou práce majstrov odbornej výchovy s prácou ostatných výchovných pracovníkov, najmä však učiteľov odborných predmetov, umožniť žiakom samostatne a tvorivo využívať teoretické poznatky pri riešení praktických úloh v odbornom výcviku;
4. vhodným výberom prác a úloh v odbornom výcviku viesť žiakov k tvorivej práci a trvalo upevňovať ich vedomosti a zručnosti.

3 VÝCHOVNÝ VÝZNAM VYUČOVACIEHO PROCESU V ODBORNOM VÝCVIKU

Ako už bolo povedané, odborný výcvik je súčasťou profesijnej prípravy budúcich odborníkov. Významne sa musí podieľať na plnení všeobecného cieľa výchovy, to znamená výchovy všestranne harmonicky rozvinutej osobnosti. Využíva na to špecifické prostriedky dané charakterom výchovno-vzdelávacieho procesu v predmete odborný výcvik. Skúsenosti ukázali, že najmä fakt, že vyučovací proces v odbornom výcviku je založený na spojení poznávacieho procesu žiakov s produktívnu prácou, vytvára priestor pre formovanie osobnosti mladého človeka vo všetkých zložkách výchovy.

1. Výchova poznania (vedecká výchova)

V predchádzajúcich kapitolách bolo už viackrát zdôraznené, že osvojovanie si pracovných zručností a návykov v odbornom výcviku nie je len záležitosťou mechanického osvojovania si motorických pracovných návykov, ale aj výsledkom integrácie myšlienkových operácií a motorických pracovných činností. Výrobná činnosť odborníka v období rýchleho vedecko-technického rozvoja je podložená uplatňovaním teoretických poznatkov o materiáloch, technologických procesoch a o strojoch a zariadeniach pri riešení praktických pracovných úloh.

V odbornom výcviku zohráva významnú úlohu schopnosť žiakov vedecky odôvodniť zvolený pracovný postup, schopnosť efektívne organizovať prácu a ekonomicky myslieť. Správne organizovaný a riadený vyučovací proces v odbornom výcviku vedie žiakov k samostatnému tvorivému riešeniu výrobných úloh. Žiaci si musia osvojiť taký systém základných odborných návykov, ktorý im umožní